

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

De minis, quæ in Episcopum Ephesi iactantur. Sin autem venio tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo. Sectio IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

sed ut inclinatus ad seipsum minus esset, quam erat, relicto itaque Deo esse in semetipso, hoc est sibi placere, non iam nihil esse est, sed nihil propinquare. Eadem doctrina est Origenis homilia 5. in Psalmum 36. in illa verba, *Vidi impium super exaltatum, & eleuatum: & transiit, & ecce non erat*, vbi docet peccatorem non computari esse, probatque ex libro Esther cap. 14. cum dicitur, *Non tradas Domine sceptrum tuum is, qui non sunt*, id est peccatoribus. Concinit Diuus Ambrosius in Psalmo 43. eodem sensu intelligens verba illa eiusdem Plalm. *Vendidisti populum tuum sine pretio*, seu vt Ambrosius quila transtulit: *Tradidisti populum tuum, vt non esset*. Et Symmachus, *Tradidisti populum tuum sine substantia*. *Non sunt*, inquit, qui repudiantur a Christo. Vnde sequitur. *Non est illis commutatio, quare? quia non timuerunt Deum*. Eundem sensum habet illud ad Corinthios 13. *Si charitatem non habuerit, nihil sum*. Eodemque spectat illud Amos 6. *Quilaramini in nihilo, id est in peccatis?*

De minis, quæ in Episcopum Ephesi iactantur. *Sin autem venio tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo.*

SECTIO IX.

Quarta Epistolæ pars comminationem continet illis verbis. *Sin autem venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris*, sensus literalis est, *Mouebo candelabrum tuum*, id est, Ecclesiam tuam de loco suo, id est de manu tua, & in alterius manu collo cabo, hoc est, priuabo te Episcopatu, alterumque præfulem, qui muneri suo satisfaciat, in tui locum substituiam, *Nisi penitentiam egeris*, nec enim dictum est, destruam, vel extinguiam candelabrum, sed *mouebo*, videlicet de manu tua in manum alterius. Sic exponunt Richardus de S. Vict. Rupertus, & Hugo Cardin. alij aliter, sed non ad rem.

Primo obseruandum est, Deum solere comminari, ne cogatur punire, quæ obseruatio est D. Ambrosij libro de Noë & Arca cap. 27. expendentis illum arcum caelestem, quem Deus in signum foederis in cælo collocauit. *Arcum*, inquit, *meum ponam in nubibus*. Genes. 9. *Non sagittam*, inquit Ambrosius, *arcus enim instrumentum iaculandi sagittæ est: itaque non ipse arcus vulnerat, sed sagitta, & ideo Dominus in nube arcum magis quam sagittam ponit: id est, non illud quod vulneret, sed quod habeat terroris indicium, vulneris effectum habere non solet*. Hinc est illud Psalm. 59. *Dedisti me tribulationes*, inquit, *temporales significasti tuis fugere ab ira ignis sempiterni, arcus est extensus, adhuc in comminatione est, & videte quid sit in arcu, nonne sagitta in priora mittenda est, nervus autem retro extenditur in contrarium? & quanto plus erit eius extensio retrorsum, tanto maiore impetu illa currat in priora? quid dixi? quanto magis differret iudicium, tanto maiore impetu venturum est: quæ etiam explicatio est Diui Gregorij libro 19. Moralium capite 28. vbi in eodem sensum affert illud Psalmi 7. *Arcum tetendit, & parauit illum. Arcum suum*, inquit, *Dominus tetendit, quia cunctis peccatoribus per scripturam sacram vinas exhibuit*. Propterea autem Deus prius minatur, quam puniat, quia inuitus ad punitionem venit, id quod ex eo est perspicuum, quia virgam, qua percutit, solet per indignationem contere, sicut pater virgam, qua filium flagellauit, solet in ignem projicere, vt ostendat se inuitum filium verberasse, imò iam se verberum pœnitere: hoc verò habes expressum Osee 20. vbi Dominus post illatum supplicium sic loquitur. *Arcum, & gladium, & bellum conteram de terra, & luculentius adhuc Esaiæ 10. *Va Assur virga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eorum***

Origenes.
Psalm. 36. 35.
Peccator non
computatur
esse, ex Ori.
Esther 4. 11.
D. Ambros.
Psalm. 43. 15.
Aquila.
Symmachus.
1. Cor. 13. 1.
Amos 6. 13.

Ecclesia candelabrum.
Richa. de S.
Victore.
Rupertus.
Hugo Card.
II.
Minatur
Deus, ne
puniat.
D. Ambros.
Genes. 9. 13.
Psalm. 59. 7.
D. Augustinus.

Gravitate
compensatur
iudicij tarditas.
D. Gregor.
Psalm. 7. 13.

Patet
Dei animus
in puniendo.
Osea 20. 18.
Esai. 10. 5.

- indignatio mea, ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum superis mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat pradam. Et paulò post eam virgam se fracturum esse pollicetur. Et erit, inquit, cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, in Hierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assyriorum, & super gloriam altitudinis eulorum eius. Et Ezechiel. 21. de Rege Babylonis contra Sedechiã dicitur: *Mucro, mucro vagina te ad occidendum, lima te, ut interficiat, & fulgeat: at postquã Deus Rege Assyriorum pro mucrone usus est, subiungit: Revertere ad vaginam tuam, in terra nativitatũ tuã indicabo te, & effundã super te indignationem meam, in igne furoris mei sufflato te, ignis eris cibus.* Præterea Exodi 32. sic legimus. *Placatus est Dominus, ne faceret malũ, quod locutus fuerat adversus populum suum, Vbi Hebræi pro placatus transferunt pœnitur: verbum enim Hebraicum נחם Nacham, quod ibi legitur, significat & consolari, & pœnitere.* Denique Judic. 10. postquam filij Israël ad Dominum conuerſi idola proiecerunt, subiungitur: *Doluit Dominus super miserijs eorum.*
- III. Secundo, Notandus est modus ille loquendi: *Venio tibi*, qui hoc loco vindictam, & punitionem significat. Sed ut res melius intelligatur, sciendum est cum loquendi modum in sacris literis & in bonam, & in malam partem sæpe accipi. Et enim in bonam partem accipitur Zachar. 9. cum dicitur: *Ecce Rex tuus venit tibi iustus, & salvator.* Et Osee 6. *Quasi dilectulum preparatus est egressus eius, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & seruetur terra.* In malam verò hoc loco, ubi ad puniendum venire dicitur Angelo Ephesi. Verùm illud est advertendum, cum punitio diuina cadat in bonum nostrum, propterea cum Deus venit ad puniendum, dici venire nobis, id est, in nostram vilitatem: atque adeò in bonam etiam partem nos debere accipere, quòd hinc ab illo puniamur: enim verò quòd punire Dei in hac vita misericordiã sit, iam supra ostendimus, & confirmari adhuc amplius potest ex Psalm. 94. relato à Paulo Hebr. 3. cum dicitur: *Propter quod insensus sui generationi huic* (sic enim est in Hebræo, & in vulgata editione) pro quo alia litera habet: *Propter quod proximus sui generationi huic,* quemadmodum legit Breviarium Romanum, & noua translatio Septuaginta nuper corice ita iussu Sixti quinti Pontificis maximi, ubi legimus *περισσὸν ἵνα* per iota, id est, *proximus sui,* non autẽ *περισσὸν ἵνα* per ita, id est, *insensus sui,* priorẽque lectionem secutus est Diuus Augustinus, ex cuius lectionis varietate intelligimus Deum tunc esse nobis proximum, & propitium, cum est insensus, quemadmodum exponit Diuus Thomas in capite tertio epistolæ ad Hebr. & dupliciter interpretatur: vno modo, ut sit insensus, *proximus sui* puniendo, nam cum Deus peccata dissimulat, videtur longè abesse: altero sic, *proximus sui* per misericordiam, quia nimirum, hoc ipso quòd eos puniebat pœna temporali, maximum misericordiæ signum dedit. Itaque Deum insensum esse in hac vita est proximum esse, ac misericordem. Eodem sensu Diuus Hieronymus in commentarijs super Ezechielem accipit illud capit. 7. *Non parcat oculus meus, neque miserebor: quasi, inquit, clementissimus medicus incidens cupiens putridas carnes, & cariosa vulnera adurere cauteris, non parcat, ut parcat, non misereatur, ut magis misereatur.* Iuxta illud Amos 3. *Quoniam vos cognouit de vniuersis finibus terræ, idcirco oleifcar super vos omnia peccata vestra.* Denique illud Genes. 6. *Dixitque Deus, non permanebit spiritus meus in homine quia caro est,* enarrans Diuus Hieronymus in traditionibus Hebraicis: *In Hebræo, inquit, scriptum est, non indicabit spiritus meus homines istos in sempiternum, quia caro sunt: id est, non ad æternos eos seruabo cruciatus, sed hic eis rependam quòd merentur, quia fragilis natura sunt.* Ergo, inquit Hieronymus, *non feneritatem, ut in nostris codicibus legitur, sed clementiam Dei sonat, dum peccator hic*

hic pro scelere visitatur. Aduertendum tamen est D. Gregorio libro 9. Moralium D. Greg. cap. 33. Deum duobus modis hominem in hac ita punire: aut enim per mala presentia irrogare iam tormenta sequentia incipit aut tormenta sequentia flagellis presentibus extinguit: nisi enim delictis exigentibus iustus iudex, & nunc, & postmodum quosdam percuteret, de iniquis Psalmista non diceret Psalmo. 108. Operiantur sicut diploide, confusione sua. Diploidem quippe duplum vestimentum dicimus, confusione ergo sicut diploide induiti sunt, qui iuxta reatus sui meritum & temporali, & aeterna animaduersione feriuntur. Etenim solos illos poena à supplicio liberat, quos immutat. Rursus si nequaquam quosdam poena praesens à supplicio aeterno defenderet, Paulus minimè dixisset 1. ad Corinthios 11. Cum ita dicamur autem à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

Tertiò. Notandum est, Græcè esse, *venio tibi*, *αὐτῷ*, id est, citò, quòd vltimum verbum non habet, vulgatus: id quod mirum prima facie videri poterit, cum Deus tardè, & lenè, fiat ad puniendum venire: propterea enim illa Ezechielis animalia de quibus agitur capite primo, pedem bouis, quod est tardissimum animal, habere dicuntur, vt nimirum significarent Deum ad quatuor Monarchiarum, quæ per ea animalia ostendebatur, conuersionem, & supplicia, tardissimè descendere: sed omnia iustificè concinunt. Etenim eandem ob causam Christus hoc loco dicit se venturum citò, quia quamuis ad supplicium inferendum multum tardet, semper tamen, quæ eius est clementia, citò se venire existimat, & ad puniendum properare, itaque etsi verè tardat, si nostra demerita spectentur, nihilominus si naturæ eius, ac misericordiæ habetur ratio, quàm citissimè venire censerit potest: vnde ipsemet conqueritur, quòd vel longissima tempora expectationi peccatorum praescripta velociter decurrant Deuteronomij 32. *Mecum est vitio, & ego retribuam in tempore, iuxta est dies perditionis, & adesse festinans tempora.* Et Ezechielis 22. sic cum Hierusalem expostulat. *Appropinquare fecisti dies tuos, & adauxisti tempus annorum tuorum, id est, vt interpretatur Hieronymus, Appropinquare fecisti tempus, quod tibi differatur, vt ageres penitentiam.* Cæterum quòd ille magis tardat, eò magis timendus est, interim enim colligit in vnum omnia improborum hominum scelera, vt postea in vniuersa acrius animaduertat, quem admodum eleganter significauit Oseas cap. 13. *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius: quibus verbis significatur Deum quasi in fascem peccata omnia, quæ admittimus, colligere, vt suo tempore in ignem vniuersa coniciat.* Id quod alia similitudine declarauit Iob cap. 14. dicens. *Signasti quasi in sacculo delicta mea.* Quem locum expendens D. Gregorius libro 12. Moralium cap. 12. *Signantur, inquit, quasi in sacculo delicta nostra, quia hoc quod nos exterius agimus, nisi penitentia interueniente diluamus, in secreto iudiciorum Dei sub quadam occultatione seruat, vt quandoque de sigillo secreti exeat ad publicum iudicij: vnde etiam per Moysen dicitur Deuteronomij 32. Nonne hæc condita, seu congregata sunt apud me, & signata in thesauris meis? Statimque subditur: Mecum est vitio, & ego retribuam eis in tempore.* Addit & aliam Diuus Gregorius eius loci expositionem; quæ obiter notanda est: *Vel certè, inquit, peccata nostra signantur in sacculo cum mala, quæ fecimus, sollicito corde pensamus: quid namque est cor hominis, nisi sacculus Dei, vbi dum studiòse conspicimus per quanta deliquimus peccata nostra quasi in sacculo, Dei signata portamus? an non peccatum suum David signatum tenebat? Psal. 50. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper, id est coram me.*

Postremò, Obseruanda sunt illa verba: *Monebo candelabrum tuum de loco suo, V.*

Alii presentis punio est futura iniunctum, alius remedium. Psal. 108. 19.

1 ad Cor. 11. 32.

III.

Lenè venit Deus ad poenas sumendum. Ezech. 1.

Et tamen se properare dicit, dolèque.

Deut. 32. 35. Ezech. 22. 4.

Hieronymus. Quòd serius eò acrius Deus vindicat. Oseas 13. 12.

Iob 14. 17. D. Greg.

Deut 32. 34

D. Greg. Cor hominis Dei sacculus. Psal. 50. 5.

- Etenim solet Deus quos ad aliquem honoris gradum eueherat, si officio suo defuerint, ab eo deturbare, mortem videlicet eis iusto iudicio suo inferendo, aut certe res ita componendo, ut eis rerum multarum, quae incidunt, congreffione id tandem eueniat, ut honore, dignitateque spoliuntur, alique in eorum locum substituantur. In cuius rei figuram, & significationem Christus ingressus in templum per semetipsum quasi flagello de funiculis facto de domo Dei prauos negotiatores eiecit, & cathedras vendentium columbas euertit Ioan. 2. Quia, ut ait D. Gregorius homil. 17. in Euangelia, *Subditorum quidem culpas per pastores percussit: sed pastorum vitia per semetipsum ferit.* Cathedra autem vendentium columbas tunc euertitur, quando ij, qui spiritualem gratiam venundant, vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio priuantur. Atque hoc contigit Heli sacerdoti, quem Dominus sacerdotio priuauit, ut habes 1. Regum 2. *Hae dicit Dominus, quia magis honorasti filios tuos, quam me: propterea loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum, nunc autem ab hoc a me, praeceidam brachium tuum, & videbis amulum tuum in templo, &c.* ubi per amulum intelligendus est Sadoe, qui amulus extitit domus Heli. Is enim abiecto à Solomone Abiathar, qui ab Heli trahebat originem, sacerdotium suscepit: sic enim dicitur 3. Regum 2. *Eiecit Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli.* De Sobna etiam optimate ita vaticinatur Esaias cap. 22. *Eccc Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, quasi pilam mittes te in terram latam, & spatiofam, & expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te.* Fuit autem Sobna praepositus templi, ut eodem capite dicitur, id est, aut summus sacerdos, ut aiunt aliqui Hebraeorum, aut Thesaurarius & custos vasorum templi, ut alij existimant: sed primi videntur probabilius sentite de sententia Lyrani in eum locum, quia Eliachim filius Heli fuit in locum eius substitutus tempore Ezechiae, ut affirmat Rabbi Salomon, & Scriptura satis innuit cap. citato, & 4. Regum 19.
- Notanda est autem similitudo *pila*, quam sic exponit Lyranus. *Quasi pilam, inquit, mittet te, quae nimirum à ludentibus de manu ad manum proicitur, quam etiam metaphoram agnoscit in illis verbis Prouerbiorum 8. Ludens in orbe terrarum: quemadmodum iam ad initium horum commentariorum diximus. Quod vero attinet ad gallum gallinaceum, quamuis ex interpretibus Lyranus nescio quo deflexit, alij multum se torqueant, non desunt etiam, qui ingenue fateantur se plane quid significet, non intelligere: tamen illud & facile & planum videtur significari ea similitudine facilitatem, qua Deus poterat Sobnam sacerdotio priuare, simulque eius arrogantiam indicari, ut sit sensus, siquidem o Sobna galli instar erigam superbiae erigis, tam facile asportari te faciam extra Hierusalem, & in captiuitatem abduci, quam facile portari solet à rustico gallus gallinaceus in forum vendendus.*
- Quoniam vero hunc locum plerique ex difficultatibus apud Esaiam esse existimant, fatenturque ingenue se plane non intelligere, quid sibi velit hoc loco *gallus gallinaceus*, quin audent praeterea D. Hieronymum reprehendere, quod *gallum gallinaceum* verterit, cum nomen Gheuer, quod in Hebraeo respondet, non *gallum*, sed virum significet, non erit abs re, siquidem in hunc locum incidimus, aduertere quanquam nomen Gheuer plerumque pro viro vsurpetur à radice Gabar, quae proprie significat praualere, robustum esse, & superare, tamen interdum pro gallo accipi, eo quod huiusmodi animal generosos habeat spiritus, & vitilem in pugnando fortitudinem, militares in vigilando excubias,

&c.

Eos, qui suis
deserunt offi-
cio, Deus
grada deiecit.

Ioan. 2.
D. Gregor.
Pastores per
seipsum ferit.

1. Reg. 2. 30.

3. Reg. 2. 27.

Esai. 22. 18.

Lyran.

Rabbi Salomon.

4. Reg. 19.

VI.

Improbos, ut
pilam intorquet.

Prouer. 8. 31.

Quam facile

Deo sit su-
perbis cristianum
deprimere.

VII.

Defenditur
ecce loci
Esai. vulgata
editio.

& regium principatum, imperiumque amuletur. *Imperitas enim, ut ait Plinius li. Plinius.*
 bro 10. cap. 20. *sub generi, & regnum, in quacunq; sit domus; exerceat, graditur ardua*
cernice, cristis celsus, caelum sola vulnerum aspiciat crebro, terrori est etiam sceni ferarum ge-
nerosissimi: quibus potissimum de causis Hebraei ei Gheuer, hoc est, viri nomen-
clationem tribuerunt: quemadmodum docet Lexicon Complutense à viris
 Hebraicae linguae peritissimis compositum, & muled ante Thargum Hierosoly-
 mitanum docuerat: etenim ubi Num. 33. Igitur Hebraice, *Profecti sunt de Amon.* *Num. 33. 35.*
 gaber, ita reddidit, *Profecti sunt ab arce galli: in eademque sententia est R. Salo-*
 mon, si quidem locum Etaiæ citatum sic exposuit, Transportatione galli, qui *R. Salomon.*
 transit (seu potius, transfertur) à loco in locum, tunc videlicet, cum tota aliqua
 familia transit ab vna domo in alteram. Saci que esse deberet ad hoc ipsum con-
 firmandum auctoritas D. Hieronymi, qui gallum gallinaceum eo loco translu-
 lit, siquidem is non solum rerum cognitione, & Scripturae sacrae intelligentia, sed
 linguae etiam Hebraeae peritia omnes Hebraeorum Rabbinos longè antecelluit.
 Denique consentit etiam ipsa cõtextus, & prophetae institutum: erat enim Sob-
 na, de quo sermo est, instar galli arrogans, & superbus, cristam quodammodo
 praeranimi elatione erigens, saltuque, & ambitione tumidus, sepulchrum sibi su-
 blime extruxerat. Quare par fuit, ut qui gallum elatione referebat, simili quo-
 que supplicio puniretur, itaque instar galli de loco in locum, id est, de domo
 sua in exilium transportandus diceretur. Atque ex his iam apparet, quanto iure
 D. Hieronymus *gallum gallinaceum* eo loco apud Esaiam transulerit, & quid cau-
 sa fuerit, cur Hebraei nomen Gheuer, hoc est, viri gallo tribuerint, propter ge-
 nerosos scilicet, & penè viriles huius animalis spiritus: ea enim etiam fuit causa,
 cur duobus alijs quoque nominibus in sacris literis censeatur, quae eandem viti-
 lem amulationem referunt: vnum est Zarzir per Zaijn utroque loco, veluti Prou. *Prou. 30. 29.*
 30. cum dicitur, *Tria sunt, quae bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter: leo*
fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum: gallus succinctus lumbos: quo loco
 Zarzir gallum intellexere Septuaginta interpretes, D. Hieronymus, Chaldaeus,
 & antiquiores Hebraei, quibus potius fides habenda est, quàm recentioribus, qui
 canem gallicum, vel leporarium, siue etiam leopardum reddiderunt. Appellatur
 autem Zarzir, id est, expeditus, & quodammodo praerinctus ad rem quamvis fa-
 cile ac promptè aggrediendam, à radice, Zazar quae significat accingere, vel pre-
 cingere. Alterum nomen est Secui dissyllabum per sim, caf, vaf, & iod & habetur,
 Iob 36. *Qui dedit gallo intelligentiam, id est, vim estimatricem, à radice sacha, quae* *Iob. 38. 36.*
 significat videre, & cogitare, quem locum sic interpretatur R. Moyses, *Qui dedit* *R. Moyses.*
gallo intelligentiam, ut media nocte surgere doceret hominem ad laudandum Deum. Hæc
 igitur sunt nomina, quibus gallus Hebraice appellatur, quae omnia, ut cernis, vi-
 rilem quandam naturam, & generositatem sonant, ut iam mirum videri non de-
 beat, Gheuer, hoc est, viri appellationem fuisse ei ab Hebraeis tributam, nec in-
 dubium vocari, num rectè eum locum Esaiæ Diuus Hieronymus transulerit:
 Sed ut ad institutum tenertamur.

Idem contigit Sauli Regi, cui regnum Deus eripuit, quodd eius mandatum in VII.
 Amalechitarum vastatione violauerit, Davidique pastori, eiusque posteris con-
 cessit: quemadmodum dicitur i. Reg. 15. vnde Iob 12. dicitur: *Baltheum Regum* *i. Reg. 15.*
dissoluit, & praerincit sune renes eorum, ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat, *Iob. 12. 13.*
 id est, in Dei potestate est Reges Regijs insignibus exuere, & seruos facere:
 quemadmodum etiam Dan. cap. 2. denunciauit, cum dixit, *Ipsè mutat tempora, &*
reges, transfert regna, atque constituit.